

Presídium ERN: zleva sekretář J. Jakubiec, vojvoda J.Nalichowski, sekretář J.Zámečník, primátor J.Drda, landrát H.Biele a sekretář G.Watterott (19.3.1994)

EVROPSKÁ CHARTA hraničních a hranice přesahujících regionů

I. Preambule

Hranice jsou "jizvami historie". Spolupráce přesahující hranice napomáhá tyto nevýhody zmírňovat. Překonává národní okrajové polohy pohraničních oblastí a zlepšuje životní podmínky zdejšího obyvatelstva. Má zasahovat do všech kulturních, sociálních, hospodářských a infrastrukturních oblastí života. Důležitá je znalost sousedů a porozumění pro ně, tak jako vybudování vzájemné důvěry.

Mnohotvárnost problémů a možností (šancí) na obou stranách hranic v Evropě činí hranice přesahující spolupráci

nepostradatelnou. Ta napomáhá realizovat národně právní zásady a regionálně přehlednou oblast: spolupráce veřejné právních instancí na nižší úrovni než je státní a spolupráce různých skupin obyvatelstva přes státní hranice podporuje mír, svobodu, bezpečnost a dodržování lidských práv. Pohraniční regiony tak představují stavební kameny a mosty evropského sjednocovacího procesu v zájmu společného života evropských národů a menšin.

II. Historicko-politické pozadí

1. Historická hlediska

Dnešní Evropa se vyznačuje svojí společnou kulturou a historií. Především v 17. století vznikl celistvý soubor z historických krajů. 18. století se svým dynamickým rozvojem v průmyslu a politice formulovalo pojmy jako právní státnost, lidská práva, základní práva, volné hospodářství. V 19. a 20. století se proti regionu, který se vyznačoval pospolitostí, rozvíjel jako převládající jev národní stát. Hranice národních států rozdělily evropské historické kraje se svými regiony a národy. Tyto ovšem nepřestaly existovat.

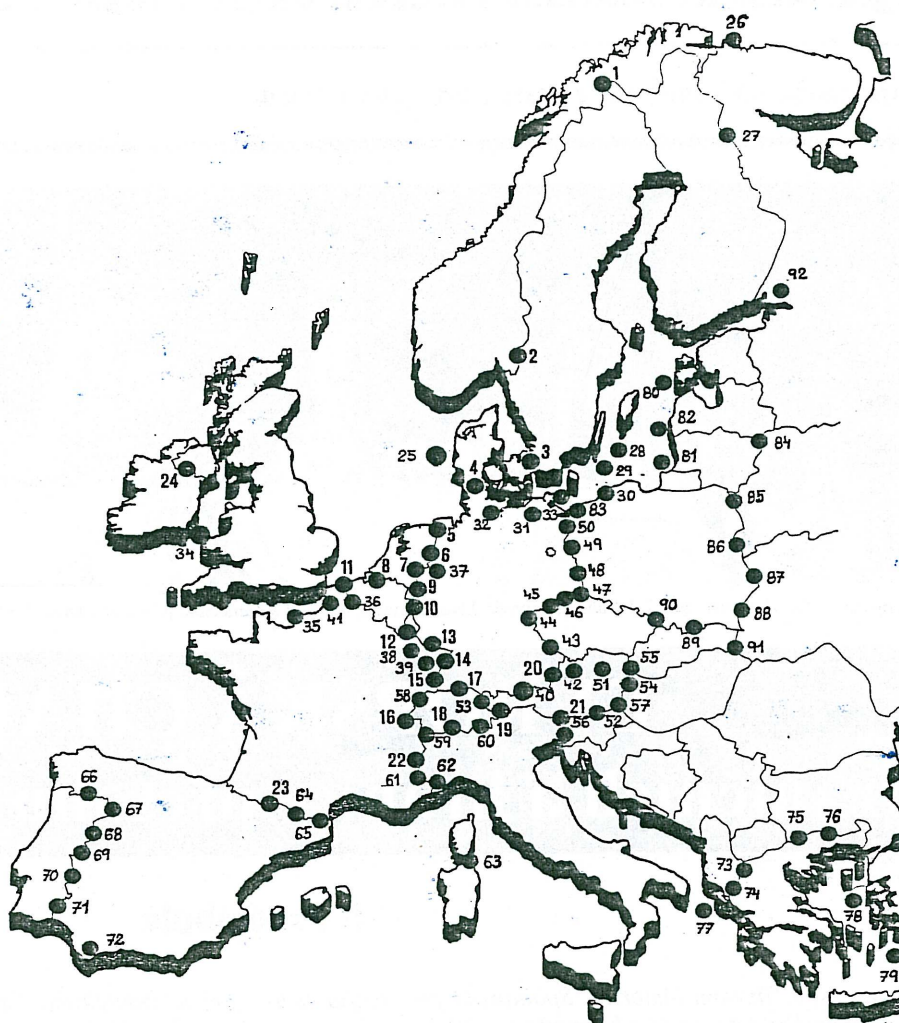
2. Politická hlediska

Tradiční pojem státní hranice se vyvinul z určité ochranné funkce. Právně viděno představují hranice čáru (linii), na které končí suverenity států.

V době národních států a jejich válečných rozmíšek vznikly, také z obav z vojenských přepadů, více nebo méně široká hraniční pásma, která byla poznamenána svou okrajovou polohou v mnohých oblastech:

Euroregiony vyznačené na mapě:

1. Nordkalotten
2. Halden - Stromstad
3. Kopenhagen - Malmö
4. Flensburg - Apenrade
5. Groningen - Friesland - Ostfriesland
6. Euregio
7. Euregio Rhein - Waal
8. Centrale du Benelux
9. Euregio Maas - Rhein
10. Belgo - franco - Luxembourg - Arlon - Longwy - Esch
11. Kent - Nord-Pas-de-Calais
12. Lorraine - Sarre - Luxembourg
13. Mittelbaden - Strasbourg
14. Bornholm - Aaland - Gotland
15. Euregio Oberrhein
16. Région Lac de Geneve
17. Regio Bodensee
18. Ticino - Lombardia
19. Euregio Tirol
20. Euregio Salzburg
21. Alpen - Adria - Friuli - Venezia - Giulia - Karnten - Slovenija
22. Savoie - Piemonte
23. Midi Pyrénées - Aragon
24. Irisch Border Region Association
25. Västnorden
26. Nordkalotten - Murmansk
27. Karelén
28. Bornholm - Aaland - Gotland
29. Bornholm - Baltic States
30. Bornholm - Slupsk
31. Storström - Ostholstén
32. Fyn - Holstén
33. Bornholm - Rügen
34. Wales - South-East-Ireland
35. East Sussex - Haute Normandie
36. Flanders - Nord-Pas de Calais
37. Grenzregio Rhein-Maas-Nord/Rijn-Maas-Noord
38. ARGE Eifel/Ardennen Regon
39. Rheinland-Pfalz - Saarland - Lothringen
40. Bayern - Tirol
41. Euroregion Bruxelles Capitale - Flandres-Kent-Wallonie-Nord-Pas de Calais
42. Inn-Salzach-Euregio
43. Euregio Bayerischer Wald - Šumava
44. Euroregion Egrensis
45. Euroregion Erzgebirge
46. Euroregion Elbe - Labe
47. Euroregion Neisse - Nisa - Nysa
48. Euroregion Spree - Neisse - Bober
49. Euroregion Pro Europa Viadrina
50. Euroregion Pomerania
51. AG Donauländer
52. AG Alpen Adria

53. ARGE ALP
54. Burgenland - Győr Moson Sopron - Vas
55. Mitteleuropäische Region (Wien-Bratislava-Győr)
56. Land Kärnten - Slovenja
57. Land Steiermark - Slovenja
58. C. T. Jura-regionen
59. Région Vallée d'Aoste - Haute - Savoie - Valais
60. Graubünden - Alto-Adige
61. Alpes Maritimes-Cuneo
62. Menton - Ventimiglia
63. Corse - Sardaigna
64. Comunidad de Trabajo de los Pirineos
65. Languedoc-Roussillon - Catalunya
66. CdT Galicia - CCR Norte
67. Galicia - Castilla y León - CCR Norte
68. CCR Centro - Castilla y León
69. CCR Centr - Extremadura
70. Alentejo - Extremadura
71. Algarve - Andalucía
72. Andalucía - Gibraltar - Maroc
73. Epirus - (Albania)
74. Western Macedonia - Korca
75. Central Macedonia - Sofia
76. Eastern Macedonia (Thraci) - Sofia - Plovdiv
77. Ionian Islands - South Italy - (Albania)
78. Northern Aegean
79. Southern Aegean
80. Eesti - Gotland - Bornholm
81. Latvija - Bornholm
82. Lietuva - Bornholm
83. Szczecin - Koszalin - Slupsk - Bornholm
84. Belarusija - Lietuva - Latvija
85. Bialystok - Grodno
86. Biala Podlaska - Brest
87. Chelm - Zamosc - Ukraina
88. Przemysl - Krosno - Ukraina
89. Tatra Euroregion
90. Oberschlesien - Nord-Moravien
91. Carpathian Euroregion
92. Kymi - St. Petersburg

hospodářství, doprava, kultura a osídlení se zeslabovala ve směru od centra státu až k hranici. Pohraniční kraje se pak staly - s některými výjimkami - strukturně slabými oblastmi, kde nebyly zavedeny často vůbec nebo jen málo koleje nebo silnice.

S rostoucími možnostmi komunikace - dopravní prostředky, tiskoviny, později rádio, telefon, televize a různé spolky - vznikala zákonitě orientace na národní centra a národní představy. Národní myšlení určovalo kulturu, hospodářství, společnost a politiku. Tento vývoj byl zvláště zřetelný v evropských pohraničních regionech a vedl zde ke ztrátám identity, tam, kde po století existovala i přes státní hranici společná kulturní, jazyková, historická a územní pouta mezi obyvatelstvem.

Od jižní přes střední Evropu po Skandinávii a Irsko existuje množství typických, v zásadě stejnými problémy postižených pohraničních krajů. V přiléhajících sousedních zemích existuje v zásadě obdobná problémová oblast.

Po druhé světové válce se rozhodly evropské státy tyto historicky vzniklé, ale kulturně nepodložené problémy rozřešit (problém národnostních menšin). Rada Evropy a Evropská unie dospěly do stavu připravenosti k dohodě. Národy a regiony ležící na východě Evropy byly z tohoto politického vývoje do konce 80tých let vyloučeny. Mnohé hranice států střední a východní Evropy se vyznačovaly do té doby téměř nepropustnou bariérou, která může vzniknout z politických důvodů.

Od konce 80tých let probíhají v Evropě dva, na první pohled rozdílné, ale obsahově politicky a hospodářsky úzce související procesy:

- *odstranění vnitřních hranic uvnitř Evropské Unie.*

S tím souvisí přesunutí hranic národních států na jejich vnější hranice se "třetími zeměmi". Tento vývoj je posílen rozšiřováním Evropské Unie.

- *snahy o navázání myšlenkových, politických a hospodářských kontaktů se "třetími zeměmi".*

Tento vývoj se dotýká bezprostředně pohraničních regionů v Evropě.

Dnes ztratily hranice svou státní obrannou funkci dřívějších dob, i když nelze přehlédnout značné rozdíly mezi hranicemi uvnitř Evropské unie, vnějšími hranicemi Evropské unie se střední a východní Evropou a hranicemi ve východní Evropě.

"Prázdné" oblasti, jejichž příčinou byly právě hranice, přetrvávají nadále v mnohých pohraničních a hranici přesahujících oblastech. Vyskytují se často jako "brzděné zóny" mezi národním (státním) prostorem a sjednocující se Evropou. Přitom je nutné zaznamenat, že mnohé pohraniční oblasti v Evropě nedělí pouze státní hranice, ale že jsou mnohé na základě geografických podmínek (řeky, jezera, moře, pohoří) konfrontovány se zvláštními problémy.

Až s odstraněním hospodářských, kulturních, jazykových, dopravních a právních hranic, s integrací Evropy v "celistvosti v mnohotvárnosti" se může změnit národní okrajová poloha ve výhodnou evropskou polohu. Pohraniční a přeshraniční regiony budou tak mít funkci mostů a stanou se zkušebními kameny tohoto evropského sjednocení.

III. Cíle a hranici přesahující spolupráce v Evropě

1. Překonání historických jizev

Cílem hranici přesahující spolupráce v euregionech je odstranění překážek a rozdělovacích faktorů v těchto regionech, konečně i překonání hranice popř. pokles jejího významu až ke správní hranici. V pokračující evropské integraci a rozvíjející se hospodářské spolupráci musí také lidé v pohraničních oblastech moci požadovat své právo na rovnocenné životní podmínky v této nové Evropě. "Lidskou tvář" evropské politiky lze nejlépe dokázat tam, kde je vůle ke spolupráci životně důležitá a praktikována: v pohraničních regionech. Zde musí pokračovat odstraňování bariér a musí se změnit život "zády k druhému" v soužití "čelem k druhému".

Nikde jinde jako v pohraničních regionech sousedních zemí není pro každého tak viditelná nutnost překonat omezující národní státní pravidla (směrnice). To, co je pro "vnitrozemského" člověka často pouze "evropskou teorií", znamená pro občana žijícího v pohraniční oblasti každodenní praktickou zkušenost. On musí trpět následky hranice a přejde si tedy odstranění důvodu vzniku jeho problémů. Ochota občanů, obcí a regionů hledat společně hranici přesahující řešení neobsahuje úmysl narušit suverenitu státu. Mají být překonány pouze "jizvy historie", obyvatelstvu má být umožněna lepší spolupráce ve všech oblastech života uskutečněna myšlenka "Evropa občanů".

Bylo postupně dosaženo pokroku v pohraničních regionech. Přesto strádají všechny pohraniční regiony historickými důsledky pohra-

niční, a tím také periferní polohy. Tato situace je většinou ještě horší, protože na druhé straně hranice existuje obdobná výchozí pozice. Hospodářská centra v pohraničních oblastech jsou často od ostatních částí území svého státu oddělena, čímž dochází ke zkrácení možných obchodních struktur a struktur v sektoru služeb. V oblasti dopravní infrastruktury strádaly pohraniční oblasti desetiletí chybějícími prostorovými kontakty. Tam, kde jsou dnes vybudovány velké infrastruktury v pohraničních oblastech, byly realizovány přesto o několik desetiletí později než ve srovnatelných oblastech ve vnitrozemí. Tam, kde tyto struktury ještě chybějí, chyběly často také fyzické předpoklady pro do budoucna orientovaný, interregionální a hranici přesahující vývoj.

Pohraniční regiony musí tedy bojovat často s nedostatkem alternativních, kvalitativních pracovních míst, s poškozováním v případě zaměstnání v sousední zemi, s absencí hranici přesahujícího vzdělání (vyučení) a s netransparentním hranici přesahujícím trhem práce.

Podnikům v pohraničních regionech chybí často dostatečné znalosti o možnostech trhu, šancích exportu a marketingových zdrojích. To je důvodem omezených možností využití výzkumu a vývoje na druhé straně hranice, chybějící inovace výrobků a efektu vytlačení z druhé strany hranice na základě lepších předpokladů konkurenceschopnosti. Kromě toho je často omezený přístup k veřejným zakázkám, tak jako k výzkumným a vývojovým programům na one straně hranice. Současně je nutné říci, že tyto problémy jsou v jednotlivých

pohraničních regionech rozdílné intenzity a některé pohraniční regiony tyto problémy v některých dílčích oblastech řeší, předcházejí jim, i když s rozdílnými úspěchy.

Obyvatelstvo očekává od pohraničních regionů řešení takových problémů, za jejichž původ tyto ovšem nejsou zodpovědné. Tyto, po celé Evropě, vyskytující se problémy jsou přitahovány právě k hranicím. Rozdíly lze ukázat zvláště zřetelně např. v:

- strukturách a kompetencích,
- daňových a sociálních zákonech,
- zákonech o prostorovém plánování a plánování,
- zákonných ustanoveních o životním prostředí a odpadech,
- dopravních systémech,
- denních pohraničních problémech a absurditách,
- nevyřešených rozdílech hospodářských a měnových,
- chybějících investicích ve sféře služeb a v sociálních oblastech z důvodů nedostatku financí na základě správních a finančních bariér.

Jsou proto nezbytná hranici přesahující propojení (sítě), která budou umožňovat nejen hospodářskou a infrastrukturální kooperaci, ale budou odstraňovat bariéry např. v sociálním sektoru, v oblasti vzdělávání, v jazykové výchově, v řešení denních pohraničních problémů, v podporování kulturního porozumění atd.

Hranici přesahující spolupráce znamená náležitý úkol budoucnosti, tedy přes rok 2000, který musí být realizován s velkou dávkou energie a opatrnosti.

2. Regiony jako motor hranic přesahující spolupráce

2.1. Partnerství a subsidiarita

Evropa je charakteristická především svou regionální mnohotvárností. Ta by měla být nazírána jako přednost. Budování Evropy a úzká evropská spolupráce ve všech oblastech musí tyto regionálně vytvořené struktury a zvláštnosti zohledňovat, zachovat a dále rozvíjet.

Obsáhlé a konsekvantní zavedení myšlenky regionalizace do ústavních uspořádání států Evropy odpovídá cílům Evropské unie a dohod o partnerství se střední a východní Evropou tak jako cílům Rady Evropy.

Hranici přesahující spolupráce se uskutečňuje v různých formách, ať už je to prostřednictvím vládních komisí, komisí k prostorovému uspořádání nebo hranic přesahujících regionů. Tyto jsou činné buď na základě smluvních podkladů nebo bez nich. Hranici přesahující struktury mohou být voleny způsobem státně/regionálním nebo regionálně/komunálním.

Dokonalejší zharmonizování a intenzivní spolupráce mezi evropskými, národními (státními), regionálními a lokálními kompetentními osobami je nezbytná k vyřešení problémů pohraničních a hranic přesahujících regionů. **Proto zůstává naléhavou nutností:**

- závěry vzniklé na evropské úrovni realizovat do praktické politiky zvláště prostřednictvím parlamentů a úřadů,
- všechny kompetentní evropské a národní úřady posílit svůj přínos k řešení pohraničních problémů odpovídajícími rozhodnutími,
- na lokální a regionální úrovni rozvinuté představy budou důrazně zastoupeny na národní a evropské úrovni,
- oprávněné zájmy pohraničních a přeshraničních regionů naleznou v rámci Rady Evropy a Evropské unie přiměřenou možnost zastoupení,
- mezi státy budou dohodnuta nezbytná smluvní pravidla (směrnice) pro veřejně-právní hranici přesahující spolupráci na regionálně/lokální úrovni.

2.2. Pohraniční a přeshraniční regiony jako mosty k sousedům

Regionální identita uvnitř národních států Evropy může také v regionech znamenat stavební kámen Evropské unie. Podél evropských hranic splňují přitom pohraniční a přeshraniční regiony cennou funkci mostů a nabízejí díky své blízkosti k občanům dobré rozvojové šance. Měly by být proto podporovány (i finančně) národními a evropskými institucemi a politickými silami ještě intenzivněji než dnes.

Pohraniční a přeshraniční regiony jsou doplňující částí v plánování obcí a k úlohám státního regionálního plánování, tak jako k evropským představám vývoje, jsou motorem regionálního, hranic přesahujícího rozvoje.

3. Vyhlazení určitých míst (švů) evropské politiky prostorového uspořádání

Pojem prostorového uspořádání má dnes stejný význam jako zamýšlené vytvoření vztahu mezi člověkem a životním prostředím. Prostorové uspořádání v pohraničních oblastech obsahuje hlavní představy o uspořádání a rozvoji prostoru a prostředky k jeho uskutečnění v národních státech po obou stranách hranice. **Skutečné hranici přesahující prostorové uspořádání dodnes neexistuje, snad cíle a činnosti k této cestě:**

- také v pohraničních a přeshraničních regionech musí být vytvořeny předpoklady pro rovnocenné, ne stejné životní podmínky,
- strukturu prostoru je nutné rozvíjet s ohledem na přírodní podmínky, na požadavky ochrany životního prostředí tak jako na infrastrukturu, hospodářské, sociální a kulturní potřeby tak, aby co nejlépe sloužila k volnému rozvoji osobnosti ve společnosti,
- požadovaná prostorová struktura v pohraničních regionech se má přitom vsunout do rámcových podmínek prostorového uspořádání států a Evropy,
- politika prostorového uspořádání členských států Rady Evropy a EU musí uznat velký význam hranice přesahující spolupráce v evropském a národním rozvoji (Evropská charta o prostorovém uspořádání, Evropa 2010, Evropský koncept prostorového uspořádání).

Přehled členů Euroregionu Nisa

Okres

Česká Lípa

Cvikov
Česká Lípa
Bliževědly
Brniště
Dubnice
Doksy
Jablonec v Podj.
Kamenický Šenov
Kravaře v Čechách
Krompach
Kunratice u Cvik.
Mimoň
Nový Bor
Okrouhlá
Polevsko
Skalice u České L.
Sloup v Čechách
Sosnová
Stráž pod Ralskem
Stvolníky
Zahrádky u Č. L.
Zákupy
OkÚ Česká Lípa

Okres

Jablonec n.N.

Albrechtice v J.h.
Bedřichov
Desná
Frydštejn
Jablonec n.N.
Janov nad Nisou
Jilové u Držkova
Josefův Důl
Kořenov
Lišný
Loučnice
Lučany nad Nisou
Maršovice
Plavý
Radčice
Rádlo
Rychnov u J.n/N
Smržovka
Velké Hamry
Vlastiboř
Tanvald
Zlatá Olešnice
OkÚ Jablonec n.N.

Kobylky

Krásný Les
Kryštofovo Údolí
Křižany
Lázně Libverda
Liberec
Mníšek
Nové Město p.S.
Oldřichov v Hájích
Osečná
Paceřice
Pertoltice
Pěnčín
Proseč p. Ještědem
Příšovice
Radimovice
Rynoltice
Soběslavice
Stráž nad Nisou
Svijanský Újezd
Sychrov
Višňová u Frýdlantu
Všelibice
Žďárek
Šimonovice
OkÚ Liberec

Okres Děčín - Šluknovsko

Horní Podluží
Chřibská
Dolní Podluží
Dolní Poustevna
Doubice
Jiřetín pod Jedl.
Jiřikov
Krásná Lípa
Lipová u Šluknova
Lobendava
Rumburk
Rybniště
Staré Křečany
Šluknov
Varnsdorf
OkÚ Děčín

Okres Liberec

Bílá
Bílý Kostel
Bulovka
Cetenov
Černousy
Český Dub
Čtverín
Frýdlant
Habartice
Hejnice
Heřmanice
Hlavičice
Hodkovice n.M.
Horní Řasnice
Hrádek nad Nisou
Chotyně
Chrastava

Okres Semily

Bozkov
Harrachov
Hrubá Skála
Karlovice
Mírová p. Kozák.
Ohrázenice
Paseky n. Jizerou
Rokytnice n.J.
Semily
Turnov
Záhoří
OkÚ Semily

Zvláštní člen:

OHK Liberec

4. Odstranění hospodářských rozdílů (nerovnováhy) a překážek

Situace pohraničních regionů v Evropě je charakteristická různými hospodářskými rozdíly a překážkami uvnitř Evropské unie, na vnějších hranicích EU a ve Východní Evropě. Tyto velkoplošné rozdíly v hospodářském vývoji na západě, ve středu a na východě Evropy se střetávají bezprostředně v pohraničních regionech.

V rámci těchto celoevropských rozdílů přispívá hranice přesahující regionální spolupráce k postupnému odstranění hospodářských rozdílů a překážek sousedních pohraničních regionů prostřednictvím partnerství s národními státy a evropskými instancemi. Přes tyto mnohé rozdíly v hospodářských problémech v evropských pohraničních regionech existuje mnoho společného pro politické stanovení cílů. Jako následek národní pohraniční polohy vzniká v celé Evropě často nerovnováha mezi koncentrací hospodářskou a sféry služeb v centrálních regionech oproti pohraničním regionům. Někdy jsou tyto nerovnováhy (silně rozdílné hospodářské struktury a příjmy) zřejmé, jako např. jižní, střední a východní Evropa, někdy jsou zřetelné až po přesnější analýze, např. pohraniční regiony západní Evropy, které musí bojovat s následky dříve jednostranného strukturálního průmyslového rozvoje. Proti setrvávajícím kumulacím efektům práce, sféry služeb a kapitálu do průmyslových center Evropy je nutné působit prostřednictvím odsouhlasené evropské a národní politiky prostorového uspořádání, strukturální a regionální politiky, aby se zabránilo hrozícímu nebo setrvávajícímu odčerpávání zdrojů z evropských pohraničních oblastí.

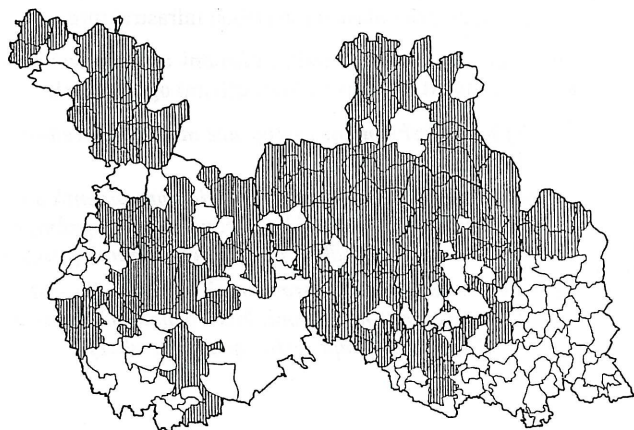
Je tedy nutné:

- zlepšit nedostačující infrastrukturu vybavení pohraničních regionů (hlavně jižní, střední a východní Evropa) národním a přeshraničním způsobem,
- odstranit nedostatky v hranici přesahující dopravě osob a zboží,
- zvýšit ve srovnání s národním průměrem často nízkou úroveň příjmů a hrubý sociální produkt,

a tedy nejdříve vytvořit nezbytné předpoklady pro aktivní hranici přesahující spolupráci.

V rostoucí velkoprostorové výměně zboží a za volnosti lidí, práce, sféry služeb a kapitálu mezi evropskými státy nesmějí být pohraniční regiony využívány pouze jako tranzitní území. Také speciální problémy evropských pohraničních regionů musí být brány na vědomí:

- každodenní pohraniční problémy,
- každodenní doprava pendlerů,
- nezbytná malo- a velkoprostorová výstavba infrastruktury,
- odstranění správních a právních překážek v obchodu,
- často jednostranný nebo nedostatečný hospodářský rozvoj v důsledku národní periferní polohy,
- ochrana životního prostředí,
- odstranění kulturních, jazykových bariér atd.

IV. Opatření

1. Intenzifikace hranicí přesahujícího prostorového uspořádání a regionální politiky

Pro intenzifikaci hranicí přesahujícího prostorového uspořádání a regionální politiky se nabízejí především následující opatření:

- ☐ *stálé hranici přesahující pozorování prostoru pomocí socio-logicko-ekonomických analýz;*
- ☐ *vypracování katalogu problémů pro pohraniční oblasti, na který by bylo možné navazovat; vytvoření regionálního hranicí přesahujícího vzoru prostorového uspořádání a plánů, tak jako jejich zohlednění v národních odborných plánech a plánech o prostorovém uspořádání;*
- ☐ *vytvoření společných hranicí přesahujících regionálních plánů s bezprostřední návazností jako nejdálější forma hranicí přesahujícího prostorového plánování;*
- ☐ *přeshraniční lokální plánování, přičemž musí být nejprve započato se zintenzivněním hranicí přesahujícího schvalování všech plánů;*
- ☐ *hranici přesahující odsouhlasení a účast na opatřeních a v zařízeních důležitých pro prostorové uspořádání a regionální politiku;*
- ☐ *postupné schválení regionálně-politických nástrojů podpory v pohraničních oblastech.*

Tato regionálně politická a prostorového uspořádání týkající se opatření by měla zavazovat k lepší prosaditelnosti v "regionálních hranicích přesahujících konceptech rozvoje" a "operativních programech" (např. INTERREG, PHARE).

2. Infrastruktura a hospodářství

Regionální infrastruktura a hospodářská politika v pohraničních oblastech by měla působit na vzájemné uznání a konečně i harmonizaci infrastrukturálních, hospodářských a sociálních opatření a norem, tak jako odstranění hranicí podmíněných rozdílů v rozvoji. K tomu je nutné zapojit tuto politiku do základních cílů národní a evropské politiky (např. agrární, strukturální, hospodářské, regionální, sociální a politiky prostorového uspořádání atd.). "Regionální hranicí přesahující koncepty rozvoje" a "operativní programy" musí regiony vypracovat samy jako základ společného rozvoje a v nich také pokračovat.

a) Zlepšení infrastruktury

Dopravní infrastruktura, zásobování energií, telematika a komunikace mají dnes mezinárodní význam. Proto patří k nejdůležitějším opatřením a nástrojům regionální politiky a politiky o prostorovém uspořádání v přeshraničních regionech.

Výstavba popř. rozšíření (sítě) silnic a vlakového spojení, tak jako plavební cesty mají pro pohraniční regiony, které ještě dnes trpí národní periferní polohou, velký význam. Tímto budou nejprve vytvořeny nezbytné předpoklady pro hranici přesahující spolupráci. Mezinárodní spojení přes pohraniční regiony je spojuje s centry států, ale nesmí z nich vytvořit pouze tranzitní zóny. Teprve

regionálně-specifické využití velkoprostorových infrastruktur odstraní hranici podmíněný stav "hrdla láhve", přispěje zároveň k vnitřnímu zapojení hranicí přesahujících oblastí, pohraniční regiony se stanou mosty mezi národními státy.

K rozvoji pohraničních a přeshraničních regionů mohou přispět následující infrastrukturální opatření:

- ☐ *nasměrování dopravně-politických cílů na společné strukturální a regionálně-politické tak jako evropské myšlenky, nejen na nárůst dopravy a existující dopravní tahy,*
- ☐ *výstavba velkoprostorových infrastrukturálních spojení v určitých pohraničních regionech k odbourání jejich dosud periferních poloh (jižní Evropa, Pyreneje, Alpy, střední a východní Evropa),*
- ☐ *uzavření existujících hranicí přesahujících dopravních "děr" mezi regionálními, národními a transevropskými dopravními osami a sítěmi,*
- ☐ *vybudování přeshraniční sítě ve veřejné osobní dopravě tak jako odstranění hranicí podmíněných bariér ve využívání a v tarifních systémech,*
- ☐ *stavba popř. rozšíření hraničních přechodů na vnějších hranicích EU a ve střední a východní Evropě zkrácení čekací doby a urychlení transportu,*
- ☐ *vybudování hranicí přesahující energetické sítě,*
- ☐ *vytvoření hranicí přesahující sítě v telematice a komunikaci,*
- ☐ *odbourání hranicí podmíněných bariér využívání a v tarifních systémech,*
- ☐ *koordinace nástrojů podpory a financování.*

b) Zlepšení hospodářské situace

Zatímco hranici přesahující infrastruktura vytváří předpoklady pro hospodářskou spolupráci, odsouhlasená hospodářská politika a politika trhu práce musí regionální a hospodářský přeshraniční rozvoj bezprostředně zlepšit. Přes zřejmé hospodářské rozdíly v jižní, západní, střední a východní Evropě existují v evropských pohraničních oblastech četné společné problémy, které sťažují nové průmyslové osídlení, zařízení ve sféře služeb nebo nezbytné restrukturalizace existujícího průmyslu, tak jako odstranění hospodářských rozdílů v pohraničních oblastech se slabou infrastrukturou.

V partnerství mezi regionální, národní a evropskou rovinou je nutné se zabývat naléhavě následujícími opatřeními:

- ☐ *zlepšení přeshraniční spolupráce malých a středních podniků,*
- ☐ *rozvoj nových hranicí přesahujících producentů a dodavatelských vztahů (staré hranice přesahující průmyslové struktury se rozpadly a nové se ještě nemohly rozvinout),*
- ☐ *vytvoření náhradních pracovních míst pro činnosti a aktivity související s hranicemi, které odpadnou s postupem vnitřního trhu (např. celní správa, spedice),*

- ☐ řešení strukturálních problémů hranici přesahujícího trhu práce,
- ☐ odstranění hranic podmíněné nerovné podmínky v soutěži (veřejné a soukromé metody reklamy, správní bariéry, sociální dumping, časové prodlevy v poštovních službách atd.),
- ☐ řešení sociálních problémů rostoucím množstvím přeshraničních pendlerů,
- ☐ podpora přeshraničního vzdělávání (odborného) s uznáním současné národní kvalifikace,
- ☐ výstavba sítí pro hranici přesahující trh práce pomocí kooperace zaměstnavatelů, odborů a úřadů práce,
- ☐ vytvoření právních a daňových předpokladů pro provozování přeshraničních podnikatelských aktivit,
- ☐ využívání hranici přesahujících komparativních finančních (v nákladech) předností,
- ☐ rozvoj přeshraničních turistických konceptů,
- ☐ schválení regionálně-politických a hospodářsko-politických nástrojů podpory,
- ☐ vypracování společných statistických podkladů.

c) Zlepšení zásobování

Zásobování v pohraničních regionech by mohlo být často lépe plánováno, výhodněji financováno a lépe využito, pokud bude známa hranici přesahující potřeba a bude překonáno "polovičaté myšlení". Týká se to především zdravotnictví (nemocnice, rehabilitační střediska, domovy pro staré lidi), školská zařízení (školky, základní a střední školy, university, odborné vysoké školy, odborná učiliště) a sféra služeb (záchranná služba, regionální sportovní zařízení, policie, oblasti bydlení).

Z opatření k přeshraničnímu rozvoji se nabízí následující:

- ☐ vytvoření přeshraničních účelových svazů,
- ☐ odstranění právních a finančních bariér,
- ☐ informace o hranici přesahující spotřebě jako podkladu pro společné plánování a rozvoj přeshraničních zásobovacích zařízení,
- ☐ vytvoření právně zajištěných hranici přesahujících systémů záchrany, plánů ochrany před katastrofami,
- ☐ podpora hranici přesahujících vzdělávacích zařízení a dalších odborných systémech vzdělávání,
- ☐ plánování a provozování přeshraniční likvidace odpadů a recyklačního zařízení,
- ☐ vytvoření hranici přesahujících sociálních zařízení,
- ☐ propočtení nákladů na přeshraniční zásobovací zařízení na bázi národně platných předpisů (např. vytvoření vyrovnávacího fondu atd.)

3. Zlepšení přeshraniční ochrany životního prostředí a přírody

Vzduch, voda a rozvoj přírody se na hranicích nezastaví. Proto je nezbytná účinná ochrana životního prostředí a přírody přes státní hranice. Aktivní ovlivňování krajiny v pohraničních a přeshranič-

ních regionech vyžaduje také společný postup, jako hranici přesahující problémy ve znečišťování vzduchu a vody, při likvidaci odpadu a v případě boje proti hluku.

Pro účinnou činnost v pohraničních a hranici přesahujících regionech se nabízejí následující opatření:

- ☐ vypracování hranici překračujících programů na regionální, národní a evropské úrovni,
- ☐ vytvoření hranici překračujících rekreačních oblastí, biotopů, přírodních a krajinných chráněných oblastí, popř. národních parků,
- ☐ výzkum možných znečištění na obou stranách hranice v rámci zkoušky snášenlivosti se životním prostředím (např. plánované průmyslové osídlení, při využívání rezerv spodní vody, při stavbě zařízení znečišťujících životní prostředí),
- ☐ přeshraniční zavedení principu původce určité události,
- ☐ snaha o dosažení vyššího standardu na druhé straně hranice,
- ☐ dostatečné informace obyvatelstva a co možná rovnoprávný postup vyslyšení postižených na obou stranách hranice.

4. Řešení problémů lidí často překračujících hranice

Počet těch pracovníků, kteří bydlí na jedné straně hranice, ovšem pracují na druhé straně hranice, je v celé Evropě značný; pohybuje se v rytmu změn hospodářských podmínek v národních částech prostoru.

Stejně tak roste neustále počet lidí, kteří překračují hraniční přechody za účelem nákupu, turistiky nebo ze soukromých důvodů. Na tyto lidi se musí nahlížet ve sjednocující se Evropě jako na denní jev. Přitom je zřejmé, že se při těchto vyskytnou i značné rozdíly mezi hranicemi Evropské unie, vnějších hranic Evropské unie se střední a východní Evropou, tak jako ve střední a východní Evropě samé.

K řešení problémů lidí, kteří často překračují hranice se nabízí následující opatření:

- ☐ zavedení evropské sociální charty ve všech státech a pohraničních regionech,
- ☐ realizace "bílé knihy evropské sociální politiky evropské komise" do národních zákonodárství,
- ☐ vypracování regionálních hranici přesahujících katalogů s právy a povinnostmi lidí překračujících hranice,
- ☐ zavedení malého pohraničního provozu pro pohraniční regiony a jejich obyvatele (zachovat malé hraniční přechody, projíždění v noci uzavřených pohraničních stanovišť atd.),
- ☐ zjednodušené hraniční kontroly pro pendlery, kteří musí překročit hranici dvakrát až čtyřikrát denně atd.),
- ☐ opatření na vyrovnání hranic podmíněných výkyvů v příjmech změn kursu při výměně,
- ☐ dokonalejší ochrana pendlerů k zabezpečení jejich pracovního místa,
- ☐ odstranění problémů v oblasti sociálního pojištění, zdanění atd.,

- ☐ zlepšení hranici přesahující ochrany spotřebitele

5. Podpora přeshraniční kulturní spolupráce

Přeshraniční kulturní spolupráce představuje předpoklad pro všechna pokračující a atmosféru důvěry budoucí opatření, který nesmí být podceňován. Znalost všech přeshraničních regionů, jejich geografických, strukturálních, hospodářských a sociálně-kulturních a historických podmínek je předpokladem aktivní účasti. Je úzce spojena se sociálně-kulturními hranici přesahujícími setkáními.

Pohraniční a hranici přesahující regiony chtějí a mohou důležitým způsobem přispět k co možná nejširším a intenzivním setkáním a odbouráním předsudků ve smyslu evropské integrace. Lidé zodpovědní ve sféře politiky a správy např. tisk, rozhlas a televize musí vytvořit tyto předpoklady pro dobré sousedské vztahy a odbourání předsudků.

Kulturní hranici přesahující spolupráce se stává stavebním kamenem regionálního rozvoje prostřednictvím:

- ☐ účastí občanů, úřadů, politických a společenských skupin z obou stran hranice,
- ☐ trvalé a opakované rozšiřování poznatků o geografických, strukturálních, hospodářských, sociálně-kulturních a historických podmínkách přeshraničních regionů,
- ☐ celkový přehled hranici přesahujících regionů v kartografických pracích a publikacích,
- ☐ výchova jednoho kraje angažovanými znalci (multiplikátory),
- ☐ napojení se (navázání) regionálních médií, škol, zařízení pro vzdělávání dospělých, knihoven, muzeí atd.,
- ☐ podpora partnerství, setkávání mládeže, seminářů, rodinných setkání, sportovních akcí, výměna úředníků, studijní setkání, odborné akce, atd. o přeshraniční regionální tématice,
- ☐ uznání a podpora menšin,
- ☐ zrovnoprávnění a znalost řeči sousedního státu popř. dialektů jako součásti přeshraničního regionálního rozvoje a předpokladu ke komunikaci,
- ☐ podpora jazykového vyučování a setkávání jako prostředek k přizpůsobení obyvatelstva podmínkám evropské koncepce sféry služeb a volného času,
- ☐ kooperace medií prostřednictvím společných a stálých opakování publikací a informací v tisku, tak jako přeshraniční regionální rozhlasové a televizní programy,
- ☐ vývoj a společná podpora existujících zařízení jako centrálních hranici přesahujících institucí pro představení a využití (divadelní soubory, orchestry, kulturní péče).

6. Organizační a právní opatření

Hospodářství se organizuje hranici přesahujícím způsobem již dlouho: jeho mocenský rozvoj je dokonce velmi podporován.

Pokud nebudou moci být vytvořeny žádné hranici přesahující, veřejně-právní instance za účasti kompetentních osob na regionální a ko-

munální úrovni které (instance) budou řídit a vést hranici přesahující rozvoj na demokratických základech, znamenala by tato skutečnost nedostatek. Všechny dosud vytvořené komise a v budoucnosti plánované přeshraniční instance se musí - za zohlednění zásad rozhodování blízkým občanům - na regionálně-komunální rovině zúčastnit nebo prohlásit určitou dohodou za kompetentní.

Jako právní nástroje se nabízí např.:

- ☐ uvedení do praxe rámcové dohody Rady Evropy o zlepšení přeshraniční spolupráce mezi lokálními a regionálními oblastními jednotkami tak jako k tomu náležející doplňující protokoly. Možnost této dohody nabízí minimální předpoklady k řešení příslušných problémů za pomoci doplňujících bilaterálních nebo multilaterálních státních dohod.
- ☐ bilaterální nebo multilaterální dohody k hranici přesahující spolupráci regionálních a lokálních oblastních jednotek (příklady: BENELUX-dohoda, Německo/Nizozemí, Itálie/Francie, Itálie/Rakousko; plánované Francie/Španělsko, Španělsko/Portugalsko, Francie/Německo).
- ☐ Evropské hospodářské zájmové sdružení (EWT) jako mezi-státní (stát překračující) právní nástroj, který partnerům dovoluje jejich hospodářskou činnost v dílčích oblastech propojit.

Prostřednictvím těchto právních nástrojů může být zachyceno široké spektrum hospodářských, komunálních a regionálních činností a veřejně-právních opatření.

Jako organizační nástroje se nabízí prostřednictvím vlastní iniciativy pohraničních regionů následující možnosti řešení:

- ☐ vypracování hranici přesahujících konceptů pro euroregiony, které zahrnují veškeré oblasti lidského soužití. Tyto slouží jako podklad pro realizační programy (operační programy), opatření a projekty až k jejich hranici přesahující realizaci,
- ☐ zohlednění principu subsidiarity také pro přeshraniční spolupráci, kterému musí být vymezen v rámci státních oprávnění vlastní realizační prostor,
- ☐ vytvoření hranici přesahující organizace s vlastním finančním objemem ze zdrojů samotných regionů,
- ☐ vlastní iniciativa a vlastní prostředky jako předpoklad pro podporu zvenku,
- ☐ účast občanů při slyšeních, hranici přesahující poradenství pendlerů a vypracování společných map, textů, statistik atd.,
- ☐ získání právně akceptovatelných výkonných adresátů a jednání schopných smluvních partnerů jako předpokladu k získání a spravování finančních prostředků (otázka právní závaznosti, důkazu o využití, atd.).

V Terstu 25. listopadu 1994

EUROREGION NISA, informační občasník české části, vydává sekretariát ERN v Liberci nakladem 350 výtisků, určeno pro vnitřní potřebu. Adresa: Euroregion Nisa, Nám. Dr. E. Beneše 26, 460 75 Liberec
tel. 048-311541, fax: 048-311540